Landes-Regierungs-Blatt

für das

Krakauer Verwaltungsgebiet.

Jahrgang 1855.

Erste Abtheilung.

XLIII. Stück.

Ausgegeben und versendet am 26. Dezember 1855.

DZIENNIK RZĄDU KRAJOWEGO

dla

Zarządu obrębu Krakowskiego.

Rok 1855.

Oddział piérwszy.

Zeszyt XLIII.

Wydany i rozesłany dnia 26 Grudnia 1855.

209.

Kaiserliches Patent vom 5. November 1855,

(Reichs-Gesetzblatt, XLII. Stück, Nr. 195, ausgegeben am 13. November 1855),

wirksam für den ganzen Umfang des Reiches

womit das zwischen Seiner Heiligkeit Papst Pius IX. und Seiner kaiserlich-königlichen Apostolischen Majestät Franz Joseph I., Kaiser von Oesterreich, am 18. August 1855 zu Wien abgeschlossene Übereinkommen (Konkordat) kundgemacht und angeordnet wird, daß die Bestimmungen desselben, mit Vorbehalt der in den Artikeln I und II dieses Patentes angedeuteten Anordnungen, im ganzen Umfange des Reiches von dem Zeitpunkte der Kundmachung dieses Patentes an in volle Gesetzeskraft zu treten haben.

Wir Franz Joseph der Erste,

von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich;

König von Hungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmazien, Kroazien, Slawonien, Galizien, Lodomerien und Illirien, König von Jerusalem &.; Erzherzog von Oesterreich; Großherzog von Toskana und Krakau; Herzog von Lothringen, von Salzburg, Steyer, Kärnthen, Krain und der Bukowina; Großfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; Herzog von Ober- und Nieder-Schlesien, von Modena, Parma, Piacenza und Guastalla, von Auschwitz und Zator, von Teschen, Friaul, Ragusa und Zara; gefürsteter Graf von Habsburg und Tirol, von Kyburg, Görz und Gradiska; Fürst von Trient und Brixen; Markgraf von Ober- und Nieder-Lausitz und in Istrien; Graf von Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg &.; Herr von Triest, von Kattaro und auf der windischen Mark; Großwojwod der Wojwodschaft Serbien &. &.

Seit Wir, durch die Fügung des Allerhöchsten, den Thron Unserer Ahnen bestiegen haben, war Unsere unablässige Bemühung darauf gerichtet, die sittlichen Grundlagen der geselligen Ordnung und des Glückes Unserer Völker zu erneuern und zu befestigen. Um so mehr haben Wir es für eine heilige Pflicht erachtet, die Beziehungen des Staates zu der katholischen Kirche mit dem Gesetze Gottes und dem wohlverstandenen Vortheile Unseres Reiches in Einklang zu setzen. Zu diesem Ende haben Wir für einen großen Theil Unseres Reiches, nach Einvernehmung der Bischöfe jener Länder, Unsere Verordnungen vom 18. und 23. April 1850 erlassen, und durch dieselben mehreren dringenden Bedürfnissen des kirchlichen Lebens entsprochen.

209.

Patent Cesarski z dnia 5 Listopada 1855,

(Dziennik Praw Państwa, Część XLII, Nr. 195, wydana dnia 13 Listopada 1855),

mający moc obowiązującą w całéj rozległości Cesarstwa,

podający do wiadomości zawartą między Jego Świątobliwością Papieżem Piusem IX i Jego Cesarsko-Królewską Apostolską Mością Franciszkiem Józefem I., Cesarzem Austryi, dnia 18 Sierpnia 1855 w Wiédniu umowę (Konkordat) i rozporządzający, iżby zawarte w nim postanowienia, z zastrzeżeniem o nadmienionych w artykułach I i II tegoż Patentu rozporządzeniach, weszły w zupełną moc prawa w całéj rozległości Cesarstwa od chwili ogłoszenia tego Patentu.

My Franciszek Józef Piérwszy

z Bożéj łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi, Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książę Toskany i Krakowa; Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastali, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga i Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski; Książę Trydentu i Bryksenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj; Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

Odkąd z woli Najwyższego objęliśmy tron Naszych Przodków, było Naszém bezustannėm usiłowaniem, odnowić i utwierdzić moralne podstawy towarzyskiego porządku i szczęścia Naszych ludów. Poczytaliśmy też tém chętniéj za Nasz święty obowiązek, pogodzenie stósunków Państwa do katolickiego Kościoła z ustawy Bożemi i dobrze zrozumianą korzyścią Naszego Cesarstwa. Tym celem wydaliśmy dla wielkiéj części Państwa Naszego, po wysłuchaniu Biskupów onych krajów, Nasze Rozporządzenia z 18 i 23 Kwietnia 1850, i uczynili niemi zadość kilku nagłym potrzebom życia kościelnego.

Um das segensreiche Werk zu vollenden, haben Wir uns hierauf mit dem heiligen Stuhle ins Einvernehmen gesetzt, und am 18. August l. J. mit dem Oberhaupte der Kirche eine umfassende Vereinbarung geschlossen.

Indem Wir dieselbe hiermit Unseren Völkern kundmachen, verordnen Wir, nach Vernehmung Unserer Minister und nach Anhörung Unseres Reichsrathes, wie folgt:

I.

Wir werden das Nöthige verfügen, um die Leitung des katholischen Schulwesens in jenen Kronländern, wo sie dem achten Artikel nicht entspricht, mit den Bestimmungen desselben in Einklang zu setzen. Bis dahin ist nach den bestehenden Verordnungen vorzugehen.

II.

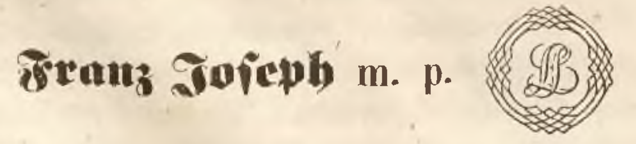
Es ist Unser Wille, daß die bischöflichen Ehegerichte auch in jenen Ländern, wo dieselben nicht bestehen, sobald als möglich in Wirksamkeit treten, um über die Eheangelegenheiten Unserer katholischen Unterthanen gemäß Artikel X des Konkordates zu erkennen. Die Zeit, zu welcher sie ihre Wirksamkeit zu beginnen haben, werden Wir, nach Einvernehmung der Bischöfe, bekannt geben lassen. Inzwischen werden auch die nöthigen Aenderungen der bürgerlichen Gesetze über Eheangelegenheiten kundgemacht werden. Bis dahin bleiben die bestehenden Gesetze für die Ehen Unserer katholischen Unterthanen in Kraft, und Unsere Gerichte haben nach denselben über die bürgerliche Geltung dieser Ehen und die daraus hervorgehenden Rechtswirkungen zu entscheiden.

III.

Im Uibrigen haben die Bestimmungen, welche in dem, von Uns mit dem päpstlichen Stuhle abgeschlossenen Uibereinkommen enthalten sind, in dem ganzen Umfange Unseres Reiches, von dem Zeitpunkte der Kundmachung dieses Patentes an in volle Gesetzkraft zu treten.

Mit der Durchführung dieser Bestimmungen ist Unser Minister des Kultus und Unterrichtes, im Vernehmen mit den übrigen betheiligten Ministern und Unserem Armee-Ober-Kommando, beauftragt.

Gegeben in Unserer kaiserlichen Haupt- und Residenzstadt Wien, den fünften des Monates November im Eintausend achthundert fünfundfünfzigsten, Unserer Reiche im siebenten Jahre.

Franz Joseph m. p.

Graf **Buol-Schauenstein** m. p. Graf **Thun** m. p.

Auf Allerhöchste Anordnung:

Ransonnet m. p.

Dla dokonania zbawiennego dzieła, porozumieliśmy się potém ze Stolicą świętą i zawarli na dniu 18 Sierpnia b. r. obszerną z Głową Kościoła umowę.

Podając ją niniejszém ludom Naszym do wiadomości, rozporządzamy, po zasięgnieniu zdania Naszych Ministrów i wysłuchaniu Naszéj Rady Państwa, co następuje:

I.

Wydamy potrzebne rozporządzenia, aby kierownictwo szkół katolickich w onych krajach koronnych, gdzie nie odpowiada artykułowi ósmemu, pogodzić z tegoż postanowieniami. Do onego czasu przestrzegać należy rozporządzeń istniejących.

II.

Jest Naszą wolą, iżby biskupie sądy małżeńskie także i w tych krajach, gdzie takowe nie istnieją, jak najspieszniéj weszły w życie, aby stósownie do artykułu X Konkordatu orzekały w sprawach małżeńskich Naszych katolickich poddanych. Czas, w którym rozpocząć mają swą działalność, każemy podać do wiadomości, po wysłuchaniu Biskupów. Tymczasem obwieszczone także będą potrzebne zmiany w ustawach cywilnych o sprawach małżeńskich. Aż do tego czasu pozostają w mocy istniejące ustawy dla małżeństw poddanych Naszych katolickich, a sądy Nasze wedle nich rozstrzygać mają o cywilnéj ważności tych małżeństw i wynikających ztąd następstwach prawniczych.

III.

Wreszcie Postanowienia, objęte umową zawartą przez Nas ze Stolicą papiezką, wchodzą w zupełną moc prawa, w całéj rozległości Naszego Cesarstwa, z chwilą ogłoszenia tegoż Patentu.

Do przeprowadzenia tychże postanowień upoważniony jest Nasz Minister Wyznań i Oświecenia za porozumieniem się z innymi udział w tém mającym Ministrami i Naszą Naczelną Komendą armii.

Dano w Wiédniu, Naszéj Cesarskiéj Stolicy i Rezydencyi, dnia piątego miesiąca Listopada roku tysiąc ośmset pięćdziesiątego piątego, a w siódmym panowania Naszego.

Franciszek Józef m. p.

Hrabia **Buol-Schauenstein** m. p. Hrabia **Thun** m. p.

Z rozkazu Najwyższego:

Ransonnet m. p.

Nos Franciscus Josephus Primus,

divina favente clementia Austriae Imperator;

Rex Hungariae, Bohemiae, Lombardiae et Venetiarum, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galiciae, Lodomeriae et Illiriae; Rex Hierosolimae etc.: Archidux Austriae; Magnus Dux Hetruriae et Cracoviae; Dux Lotharingiae, Salisburgi, Styriae, Carinthiae, Carnioliae et Bucovinae; Magnus Princeps Transilvaniae: Marchio Moraviae; Dux superioris et inferioris Silesiae, Mutinae, Parmae, Placentiae et Quastalae, Osveciniae et Zatoriae, Teschinae, Forojulii, Ragusae et Gaderae etc.; Comes Habsburgi, Tirolis, Kyburgi, Goriciae et Gradiscae; Princeps Tridenti et Brixinae etc.; Marchio superioris et inferioris Lusatiae et Istriae; Comes Altae-Amisiae, Feldkirkiae, Brigentiae, Sonnenbergae etc.; Dominus Tergesti, Cattari, Marchiae Slavoniae; Magnus Wojwoda Wojwodinae Serbiae etc. etc.

Notum testatumque omnibus et singulis, quorum interest, tenore praesentium facimus:

Postquam inter Suae Sanctitatis Nostrumque Plenipotentiarium ad certum stabilemque ordinem rerum rationumque Ecclesiae Catholicae in Imperio Nostro constituendum conventio solemnis die decima octava Augusti anni labentis inita et signata est tenoris sequentis:

Urtext.

Conventio

inter Sanctitatem Suam Pium IX. Summum Pontificem et Majestatem Suam Caesareo-Regiam Apostolicam Franciscum Josephum I. Imperatorem Austriae.

(Cui subscriptum Viennae die 18va Augusti 1855, ratificationes mutuo traditae ibidem die 25ta Septembris 1855.)

In Nomine

Sanctissimae et Individuae Trinitatis.

Sanctitas Sua Summus Pontifex Pius IX. et Majestas Sua Caesareo-Regia Apostolica Franciscus Josephus I. Austriae Imperator, concordibus effecturi studiis, ut fides, pietas et omnis recti honestique vigor in Austriae Imperio conservetur et augescat, de Ecclesiae catholicae statu in eodem Imperio solemnem conventionem inire decreverunt.

Übersetzung.

Vereinbarung

zwischen Seiner Heiligkeit Papst Pius IX. und Seiner kaiserlich-königlichen Apostolischen Majestät Franz Joseph I., Kaiser von Österreich.

(Unterzeichnet zu Wien am 18. August 1855. Zu den beiderseitigen Ratifikazionen ausgewechselt ebendaselbst am 25. September 1855.)

Im Namen

der allerheiligsten und untheilbaren Dreifaltigkeit.

Seine Heiligkeit Papst Pius IX. und Seine kaiserlich-königliche Apostolische Majestät Franz Joseph I., Kaiser von Österreich, deren einmüthiges Streben darauf gerichtet ist, daß Glaube, Frömmigkeit und sittliche Kraft im Kaiserthume Österreich bewahrt und gemehrt werde, haben beschlossen, über die Stellung der katholischen Kirche in demselben Kaiserthume einen feierlichen Vertrag zu errichten.

My Franciszek Józef Piérwszy,

z Bożéj łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książę Toskany i Krakowa; Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy, i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastali, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski; Książę Trydentu i Bryksenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj; Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

Czynimy wiadomo wszem w obec i każdemu z osobna, komu na tém zależy, osnową niniejszą:

Że między Jego Świątobliwości i Naszym Pełnomocnikiem celem ustanowienia pewnego i stałego porządku rzeczy i zasad Kościoła katolickiego w Cesarstwie Naszém zawartą i podpisaną została dnia ośmnastego Sierpnia roku bieżącego uroczysta umowa treści następującéj:

Przekład.

U m o w a

między Jego Świątobliwością Papieżem Piusem IX i Jego Cesarsko-Królewską Apostolską Mością Franciszkiem Józefem I., Cesarzem Austryi.

(Podpisana w Wiedniu dnia 18 Sierpnia 1855. Dana tamże w zamian po obustronnych ratyfikacyach dnia 25 Września 1855).

W imię

Przenajświętszéj i nierozdzielnéj Trójcy.

Jego Świątobliwość Papież Pius IX i Jego Cesarsko-Królewska Apostolska Mość Franciszek Józef I., Cesarz Austryi, których zgodne usiłowanie do tego dąży, iżby wiara, pobożność i siła moralna w Cesarstwie Austryackiem były zachowane i pomnożone, postanowili zawrzeć uroczysty traktat co do stanowiska Kościoła katolickiego w témże Cesarstwie.

Quapropter Sanctissimus Pater in Plenipotentiarium Suum nominavit: Eminentissimum Dominum Michaëlem Sacrae Romanae Ecclesiae Presbyterum Cardinalem Viale-Prelà, ejusdem Sanctitatis Suae et Sanctae Sedis apud praefatam Apostolicam Majestatem Pronuntium, et Majestas Sua, Imperator Austriae Celsissimum Dominum Josephum Othmarum de Rauscher, Principem Archiepiscopum Viennensem, Solio Pontificio Adsistentem, Caesarei Austriaci Ordinis Leopoldini Praelatum et magnae Crucis Equitem, nec non ejusdem Majestatis Caesareae a consiliis intimis.

Qui post plenipotentiae ipsis collatae instrumenta mutuo sibi tradita atque recognita de sequentibus convenerunt:

Articulus I.

Religio catholica Apostolica Romana in toto Austriae Imperio et singulis, quibus constituitur ditionibus, sarta tecta conservabitur semper cum iis juribus et praerogativis, quibus frui debet ex Dei ordinatione et canonicis sanctionibus.

Articulus II.

Cum Romanus Pontifex primatum tam honoris quam jurisdictionis in universam, qua late patet, Ecclesiam jure divino obtineat, Episcoporum, Cleri et populi mutua cum Sancta Sede communicatio in rebus spiritualibus et negotiis ecclesiasticis nulli placetum regium obtinendi necessitati suberit, sed prorsus libera erit.

Demnach hat zu Seinem Bevollmächtigten ernannt: der heilige Vater Seine Eminenz Herrn Michael der heiligen römischen Kirche Kardinal-Priester Viale-Prelà, Dieser Seiner Heiligkeit und des heiligen Stuhles Pro-Nunzius bei vorgedachter Apostolischer Majestät; und Seine Majestät der Kaiser von Österreich Seine fürstlichen Gnaden Herrn Joseph Othmar von Rauscher, Fürsten-Erzbischof von Wien, päpstlichen Thron-Assistenten, Prälaten und Großkreuz des kaiserlich-österreichischen Leopold-Ordens, wie auch Derselben kaiserlichen Majestät wirklichen geheimen Rath.

Und dieselben sind, nachdem sie ihre Bevollmächtigungs-Urkunden ausgewechselt und richtig befunden haben, über Nachstehendes übereingekommen:

Erster Artikel.

Die heilige römisch-katholische Religion wird mit allen Befugnissen und Vorrechten, deren dieselbe nach der Anordnung Gottes und den Bestimmungen der Kirchengesetze genießen soll, im ganzen Kaiserthume Österreich und allen Ländern, aus welchen dasselbe besteht, immerdar aufrecht erhalten werden.

Zweiter Artikel.

Da der römische Papst den Primat der Ehre wie der Gerichtsbarkeit in der ganzen Kirche, so weit sie reicht, nach göttlichem Gesetze inne hat, so wird der Wechselverkehr zwischen den Bischöfen, der Geistlichkeit, dem Volke und dem heiligen Stuhle in geistlichen Dingen und kirchlichen Angelegenheiten einer Nothwendigkeit, die landesfürstliche Bewilligung nachzusuchen, nicht unterliegen, sondern vollkommen frei sein.

W tym celu mianował swym pełnomocnikiem: Ojciec Święty Jego Eminencyą Pana Michała księdza kardynała kościoła świętego rzymskiego *Viale-Prelà*, Pronuncyusza téjże Jego Świątobliwości i Stolicy świętéj u pomienionéj wyżéj Apostolskiéj Mości; a Jego Mość Cesarz Austryi Jego Książęcą Mość Pana Józefa Otmara *Rauschera*, księcia arcybiskupa Wiedeńskiego, asystenta u Tronu papiezkiego, prałata i kawalera Wielkiego-Krzyża Cesarsko-Austryackiego Orderu Leo polda, jako téż Téjże Cesarskiéj Mości rzeczywistego Radcę tajnego.

Ciż Pełnomocnicy, zamieniwszy dowody swego umocowania i znalazłszy je dostatecznemi, zgodzili się na to, co następuje:

Artykuł I.

Religia katolicka apostolska rzymska zachowaną będzie na zawsze w całém Cesarstwie Austryackiém i we wszystkich krajach w skład jego wchodzących z temi prawami i prerogatywami, jakich używać ma z zrządzenia Bożego i postanowień prawa kościelnego.

Artykuł II.

Gdy Papież rzymski z prawa Bożego posiada piérwszeństwo czci i sądownictwa w całym, jak daleko sięga Kościele, wzajemna tedy biskupów, duchowieństwa i ludu ze Stolicą świętą komunikacya w rzeczach duchownych i sprawach kościelnych nie podlegnie konieczności otrzymania w téj mierze Królewskiego przyzwolenia, ale będzie wolną zupełnie.

Articulus III.

Archiepiscopi, Episcopi omnesque locorum Ordinarii cum Clero et populo dioecesano pro munere officii pastoralis libere communicabunt, libere item suas de rebus ecclesiasticis instructiones et ordinationes publicabunt.

Articulus IV.

Archiepiscopis et Episcopis id quoque omne exercere liberum erit, quod pro regimine Dioecesium sive ex declaratione sive ex dispositione sacrorum Canonum juxta praesentem et a Sancta Sede adprobatam Ecclesiae disciplinam ipsis competit, ac praesertim:

a) Vicarios, Consiliarios et adjutores administrationis suae constituere ecclesiasticos, quoscunque ad praedicta officia idoneos judicaverint.

b) Ad statum clericalem assumere et ad sacros ordines secundum Canones promovere, quos necessarios aut utiles Dioecesibus suis judicaverint, et e contrario, quos indignos censuerint, a susceptione ordinum arcere.

c) Beneficia minora erigere atque collatis cum Caesarea Majestate consiliis, praesertim pro convenienti redituum assignatione, Parochias instituere, dividere vel unire.

d) Praescribere preces publicas, aliaque pia opera, cum id bonum Ecclesiae aut Status populive postu-

Dritter Artikel.

Erzbischöfe, Bischöfe und alle Ordinarien werden mit der Geistlichkeit und dem Volke ihrer Kirchensprengel zu dem Zwecke, um ihres Hirtenamtes zu walten, frei verkehren, frei werden sie auch Belehrungen und Verordnungen über kirchliche Angelegenheiten kundmachen.

Vierter Artikel.

Eben so werden Erzbischöfe und Bischöfe die Freiheit haben, Alles zu üben, was denselben zur Regierung ihrer Kirchensprengel, laut Erklärung oder Verfügung der heiligen Kirchengesetze, nach der gegenwärtigen, vom heiligen Stuhle gutgeheißenen Disziplin der Kirche gebührt, und insbesondere:

a) Als Stellvertreter, Räthe und Gehilfen ihrer Verwaltung alle jene Geistlichen zu bestellen, welche sie zu besagten Ämtern als tauglich erachten.

b) Diejenigen, welche sie als ihren Kirchensprengeln nothwendig oder nützlich erachten, in den geistlichen Stand aufzunehmen und zu den heiligen Weihen nach Vorschrift der Kirchengesetze zu befördern, und im Gegentheile die, welche sie für unwürdig halten, von Empfang der Weihen auszuschließen.

c) Kleinere Pfründen zu errichten, und nachdem sie mit Seiner Kaiserlichen Majestät vorzüglich wegen entsprechender Anweisung der Einkünfte sich einverstanden haben, Pfarren zu gründen, zu theilen oder zu vereinigen.

d) Öffentliche Gebete und andere fromme Werke zu verordnen, wenn es das Wohl der Kirche, des Staates oder

Artykuł III.

Arcybiskupi, biskupi i wszyscy ordynaryusze komunikować będą wolno w sprawowaniu urzędu pastérskiego z duchowieństwem i ludem swych dyecezyj, wolno im także będzie ogłaszać instrukcye i rozporządzenia w rzeczach kościelnych.

Artykuł IV.

Wolno téż będzie arcybiskupom i biskupom wykonywać to wszystko, do czego im pod względem zarządu dyecezyj, bądź z objaśnienia bądź rozporządzenia świętych ustaw kościelnych wedle teraźniejszéj, a od Stolicy świętéj uznanéj karności kościelnéj prawo przysłuża, a mianowicie:

a) Mianować wikaryuszami, radcami i pomocnikami swéj administracyi owych duchownych, których tylko do pomienionych urzędów za zdolnych uznają.

b) Przyjmować do stanu duchownego i wyświęcać według ustaw kanonicznych osoby, które potrzebnemi lub użytecznemi dla swych dyecezyj osądzą, i przeciwnie wykluczać od wyświęcenia tych, którychby za niegodnych poczytali.

c) Tworzyć mniejsze beneficya, i za porozumieniem się z Jego Cesarską Mością zwłaszcza względem przyzwoitego dochodów przekazania, zakładać probostwa, dzielić takowe lub łączyć.

d) Nakazywać modły publiczne i inne pobożne uczynki, jeśli tego wymaga dobro Kościoła, Państwa albo ludu, zapowiadać również święte obchody błagalne i pielgrzymki, przepisywać obrządki pogrzebne i inne duchowne czynności

let, sacras pariter supplicationes et peregrinationes indicere, funera aliasque omnes sacras functiones servatis quoad omnia canonicis praescriptionibus moderari.

e) Convocare et celebrare ad sacrorum Canonum normam Concilia provincialia et Synodos dioecesanas, eorumque acta vulgare.

Articulus V.

Omnis juventutis catholicae institutio in cunctis scholis tam publicis quam privatis conformis erit doctrinae Religionis catholicae: Episcopi autem ex proprii pastoralis officii munere dirigent religiosam juventutis educationem in omnibus instructionis locis et publicis et privatis atque diligenter advigilabunt, ut in quavis tradenda disciplina nihil adsit, quod catholicae Religioni, morumque honestati adversetur.

Articulus VI.

Nemo sacram Theologiam, disciplinam catecheticam vel Religionis doctrinam in quocunque instituto vel publico vel privato tradet, nisi cum missionem tum auctoritatem obtinuerit ab Episcopo dioecesano, cujus eamdem revocare est, quando id opportunum censuerit. Publici Theologiae professores et disciplinae catecheticae magistri, postquam sacrorum Antistes de candidatorum fide, scientia ac pietate sententiam suam exposuerit, nominabuntur ex iis, quibus docendi missionem et auctoritatem conferre paratum se exhibuerit. Ubi autem theologicae facul-

des Volkes erfordert, ingleichen Bittgänge und Wallfahrten auszuschreiben, die Leichenbegängnisse und alle anderen geistlichen Handlungen ganz nach Vorschrift der Kirchengesetze zu ordnen.

e) Provinzialkonzilien und Diözesansynoden in Gemäßheit der heiligen Kirchengesetze zu berufen und zu halten, und die Verhandlungen derselben kundzumachen.

Fünfter Artikel.

Der ganze Unterricht der katholischen Jugend wird in allen sowohl öffentlichen als nicht öffentlichen Schulen der Lehre der katholischen Religion angemessen sein; die Bischöfe aber werden kraft des ihnen eigenen Hirtenamtes die religiöse Erziehung der Jugend in allen öffentlichen und nicht öffentlichen Lehranstalten leiten und sorgsam darüber wachen, daß bei keinem Lehrgegenstande Etwas vorkomme, was dem katholischen Glauben und der sittlichen Reinheit zuwiderläuft.

Sechster Artikel.

Niemand wird die heilige Theologie, die Katechetik oder die Religionslehre in was immer für einer öffentlichen oder nicht öffentlichen Anstalt vortragen, wenn er dazu nicht von dem Bischofe des betreffenden Kirchensprengels die Sendung und Ermächtigung empfangen hat, welche derselbe, wenn er es für zweckmäßig hält, zu widerrufen berechtiget ist. Die öffentlichen Professoren der Theologie und Lehrer der Katechetik werden, nachdem der Bischof über den Glauben, die Wissenschaft und Frömmigkeit der Bewerber sich ausgesprochen hat, aus Jenen ernannt werden, wel-

z zachowaniem we wszystkiém ustaw kanonicznych.

e) Zwoływać i obchodzić zgodnie ze świętemi ustawy Kościoła, koncylia prowincyonalne i synody dyecezalne, i obwieszczać ich czynności.

Artykuł V.

Wszelkie nauki młodzieży katolickiéj we wszystkich szkołach tak publicznych jako téż i prywatnych udzielane będą zgodnie z zasadami religii katolickiéj; biskupi zaś kierować będą na mocy własnego pasterskiego urzędu religijne młodzieży wychowanie we wszystkich zakładach naukowych publicznych i prywatnych, i starannie nad tém czuwać będą, iżby w żadnym przedmiocie naukowym nic takiego nie było, coby wierze katolickiéj lub czystości obyczajów sprzeciwiało się.

Artykuł VI.

Nikt wykładać nie będzie świętéj teologii, katechetyki i nauki religijnéj w jakimbądź zakładzie publicznym, czy prywatnym, jeźli od biskupa właściwéj dyecezyi nie otrzymał na to posłannictwa i upoważnienia, które tenże odwołać może, gdy tego uzna potrzebę. Publiczni profesorowie teologii i nauczyciele katechetyki mianowani będą, po zawyrokowaniu biskupa o wierze, wiadomościach i pobożności kandydatów, z grona tych, którym gotów jest udzielić posłannictwa i upoważnienia na urząd nauczycielski. Gdzie wszakże biskup używać zwykł profesorów fakultetu teologicznego dla udzielania nauki teologii alumnom własnego seminarium, powołani zawsze będą ci na takich profesorów mężowie, których biskup do sprawowania rzeczonego urzędu szczególnie uznał zdolnymi. Przy examinach tych, którzy pragną osiągnąć doktorat teologii lub prawa kanonicznego, ustanowi biskup połowę examinujących z doktorów teologii lub względnie prawa kanonicznego.

tatis professorum quidam ab Episcopo ad Seminarii sui alumnos in Theologia erudiendos adhiberi solent, in ejusmodi professores nunquam non assumentur viri, quos sacrorum Antistes ad munus praedictum obeundum prae ceteris habiles censuerit. Pro examinibus eorum, qui ad gradum doctoris Theologiae vel sacrorum Canonum adspirant, dimidiam partem examinantium Episcopus dioecesanus ex doctoribus Theologiae vel sacrorum Canonum constituet.

chen er die Sendung und Vollmacht des Lehramtes zu ertheilen bereit ist. Wo aber einige Professoren der theologischen Fakultät von dem Bischofe verwendet zu werden pflegen, um die Zöglinge des bischöflichen Seminares in der Theologie zu unterrichten, werden zu solchen Professoren immerdar Männer bestellt werden, welche der Bischof zur Verwaltung gedachten Amtes für vorzugsweise tauglich hält. Bei Prüfung Derjenigen, welche sich für das Doktorat der Theologie oder des kanonischen Rechtes befähigen wollen, wird der Bischof die Hälfte der Prüfenden aus Doktoren der Theologie oder beziehungsweise des kanonischen Rechtes bestellen.

Articulus VII.

In gymnasiis et omnibus, quas medias vocant, scholis pro juventute catholica destinatis nonnisi viri catholici in professores seu magistros nominabuntur, et omnis institutio ad vitae Christianae legem cordibus inscribendam pro rei, quae tractatur, natura composita erit. Quinam libri in iisdem scholis ad religiosam tradendam instructionem adhibendi sint, Episcopi collatis inter se consiliis statuent. De Religionis magistris pro publicis gymnasiis mediisque scholis deputandis firma manebunt, quae hac de re salubriter constituta sunt.

Siebenter Artikel.

In den für die katholische Jugend bestimmten Gymnasien und mittleren Schulen überhaupt werden nur Katholiken zu Professoren oder Lehrern ernannt werden, und der ganze Unterricht wird nach Maßgabe des Gegenstandes dazu geeignet sein, das Gesetz des christlichen Lebens dem Herzen einzuprägen. Welche Lehrbücher in gedachten Schulen bei dem Vortrage der Religion zu gebrauchen seien, werden die Bischöfe kraft einer mit einander gepflogenen Berathung festsetzen. Hinsichtlich der Bestellung von Religionslehrern für Gymnasien und mittlere Schulen werden die heilsamen darüber erflossenen Verordnungen in Kraft verbleiben.

Articulus VIII.

Omnes scholarum elementarium pro catholicis destinatarum magistri inspectioni ecclesiasticae subditi erunt. Inspectores scholarum dioecesanos Majestas Sua Caesarea ex viris ab Antisti-

Achter Artikel.

Alle Lehrer der für Katholiken bestimmten Volksschulen werden der kirchlichen Beaufsichtigung unterstehen. Den Schul-Oberaufseher des Kirchensprengels wird Seine Majestät aus den vom Bischofe vor-

Artykuł VII.

W przeznaczonych dla młodzieży katolickiéj gimnazyach i szkołach średnich w ogólności mianowani tylko będą katolicy profesorami lub nauczycielami, a wszelki wykład naukowy dążyć ma w miarę przedmiotu do wpojenia sercom zasad życia chrześciańskiego. Jakie książki przy wykładzie religii w szkołach rzeczonych używane być mają, postanowią biskupi po naradzeniu się między sobą. Względem ustanowienia nauczycieli religii w gimnazyach i szkołach średnich pozostaną w mocy wydane w tym względzie zbawienne rozporządzenia.

Artykuł VIII.

Wszyscy nauczyciele przeznaczonych dla katolików szkół ludowych podlegają nadzorowi kościelnemu. Inspektorów szkół dyecezyi mianuje Jego Mość Cesarz z grona proponowanych przez biskupa mężów. Gdyby w szkołach rzeczonych nauka religii nie była dostatecznie zaopatrzoną, ustanowi biskup z woli swéj duchownego, który uczniom wykładać ma początkowe wiary zasady. Mąż, mający być powoła-

te dioecesano propositis nominabit. Casu, quo iisdem in scholis instructioni religiosae haud sufficienter provisum sit, Episcopus virum ecclesiasticum, qui discipulis catechismum tradat, libere constituet. In ludimagistrum assumendi fides et conversatio intemerata sit oportet. Loco movebitur, qui a recto tramite deflexerit.

geschlagenen Männern ernennen. Falls in gedachten Schulen für den Religionsunterricht nicht hinlänglich gesorgt wäre, steht es dem Bischofe frei, einen Geistlichen zu bestimmen, um den Schülern die Anfangsgründe des Glaubens vorzutragen. Der Glaube und die Sittlichkeit des zum Schullehrer zu Bestellenden muß makellos sein. Wer vom rechten Pfade abirrt, wird von seiner Stelle entfernt werden.

Articulus IX.

Archiepiscopi, Episcopi omnesque locorum Ordinari propriam auctoritatem omnimoda libertate exercebunt, ut libros Religioni morumque honestati perniciosos censura perstringant et fideles ab eorundem lectione avertant. Sed et Gubernium, ne ejusmodi libri in Imperio divulgentur, quovis oportuno remedio cavebit.

Neunter Artikel.

Erzbischöfe, Bischöfe und alle Ordinarien werden die denselben eigene Macht mit vollkommener Freiheit üben, um Bücher, welche der Religion und Sittlichkeit verderblich sind, als verwerflich zu bezeichnen und die Gläubigen von Lesung derselben abzuhalten. Doch auch die Regierung wird durch jedes dem Zwecke entsprechende Mittel verhüten, daß derlei Bücher im Kaiserthume verbreitet werden.

Articulus X.

Quum caussae ecclesiasticae omnes et in specie, quae fidem, sacramenta, sacras functiones nec non officia et jura ministerio sacro annexa respiciunt, ad Ecclesiae forum unice pertineant, easdem cognoscet judex ecclesiasticus, qui perinde de caussis quoque matrimonialibus juxta sacros Canones et Tridentina cumprimis decreta judicium feret, civilibus tantum matrimonii effectibus ad judicem saecularem remissis. Sponsalia quod attinet, auctoritas ecclesiastica judicabit de eorum existentia et quoad matrimonium impediendum effectibus, servatis, quae idem Concilium Tridentinum et Apostolicae Litterae, quorum initium: „Auctorem fidei“ constituunt.

Zehnter Artikel.

Da alle kirchlichen Rechtsfälle und insbesondere jene, welche den Glauben, die Sakramente, die geistlichen Verrichtungen und die mit dem geistlichen Amte verbundenen Pflichten und Rechte betreffen, einzig und allein vor das kirchliche Gericht gehören, so wird über dieselben der kirchliche Richter erkennen, und es hat somit dieser auch über die Ehesachen nach Vorschrift der heiligen Kirchengesetze und namentlich der Verordnungen von Trient zu urtheilen und nur die bürgerlichen Wirkungen der Ehe an den weltlichen Richter zu verweisen. Was die Eheverlöbnisse betrifft, so wird die Kirchengewalt über deren Vorhandensein und ihren Einfluß auf die Begründung von Ehehindernissen ent-

nym do tegoż nauczycielstwa, ma być nieskazitelnéj wiary i obyczajności. Kto zboczy z prawéj drogi, oddalonym będzie z posady.

Artykuł IX.

Arcybiskupi, biskupi i wszyscy ordynaryusze wykonywać będą z zupełną wolnością przysłużającą im władzę w oznaczeniu zgubnych dla religii i obyczajności książek i powstrzymywaniu wiernych od ich czytania. Wszakże i rząd zapobiegać będzie odpowiedniemi celowi środkami, by książek tego rodzaju w Cesarstwie nie szerzono.

Artykuł X.

Gdy wszystkie sprawy kościelne, a w szczególności te, które dotyczą wiary, sakramentów, obrzędów kościelnych, tudzież połączonych z urzędem duchownym praw i obowiązków, do kościelnéj wyłącznie należą władzy, sędzia przeto kościelny rozpoznawać je będzie, który także wedle ustaw Kościoła Bożego a zwłaszcza postanowień Trydentyńskich wyrzekać będzie w sprawach małżeńskich, odsyłając cywilne tylko sprawy małżeńskiéj następstwa do świeckiego sędziego. Co się tyczy zaręczyn, osądzi władza kościelna o ich istnieniu i wpływie ich na uzasadnienie przeszkód małżeńskich, przyczém przestrzegać ma uchwał Soboru Trydentyńskiego i Reskryptu Apostolskiego, który słowami: „*Auctorem fidei*“ rozpoczyna się.

scheiden und sich dabei an die Bestimmungen halten, welche dasselbe Konzilium von Trient und das apostolische Schreiben, welches mit „auctorem fidei“ beginnt, erlassen hat.

Articulus XI.

Sacrorum Antistitibus liberum erit, in Clericos honestum habitum clericalem eorum ordini et dignitati congruentem non deferentes aut quomodocunque reprehensione dignos poenas a sacris Canonibus statutas et alias, quas ipsi Episcopi convenientes judicaverint, infligere, eosque in monasteriis, Seminariis aut domibus ad id destinandis custodire. Iidem nullatenus impedientur, quominus censuris animadvertant in quoscunque fideles ecclesiasticarum legum et Canonum transgressores.

Eilfter Artikel.

Den Bischöfen wird es frei stehen, wider Geistliche, welche keine anständige geistliche, ihrer Stellung und Würde entsprechende Kleidung tragen oder aus was immer für einer Ursache der Ahndung würdig sind, die von den heiligen Kirchengesetzen ausgesprochenen Strafen oder auch andere, welche die Bischöfe für angemessen halten, zu verhängen und sie in Klöstern, Seminarien oder diesem Zwecke zu widmenden Häusern unter Aufsicht zu halten. Ingleichen sollen dieselben durchaus nicht gehindert sein, wider alle Gläubigen, welche die kirchlichen Anordnungen und Gesetze übertreten, mit kirchlichen Strafen einzuschreiten.

Articulus XII.

De jure patronatus judex ecclesiasticus cognoscet; consentit tamen Sancta Sedes, ut, quando de laicali patronatu agatur, tribunalia saecularia judicare possint de succesione quoad eumdem patronatum, seu controversiae ipsae inter veros et suppositos patronos agantur seu inter ecclesiasticos viros, qui ab iisdem patronis designati fuerint.

Zwölfter Artikel.

Ueber das Patronatsrecht wird das kirchliche Gericht entscheiden; doch gibt der heilige Stuhl seine Einwilligung, daß, wenn es sich um ein weltliches Patronatsrecht handelt, die weltlichen Gerichte über die Nachfolge in demselben sprechen können, der Streit möge zwischen den wahren und angeblichen Patronen oder zwischen Geistlichen, welche von diesen Patronen für die Pfründe bezeichnet wurden, geführt werden.

Articulus XIII.

Temporum ratione habita Sanctitas Sua consentit, ut Clericorum caussas mere civiles, prout contractuum, debitorum, haereditatum judices saeculares cognoscant et definiant.

Dreizehnter Artikel.

Mit Rücksicht auf die Zeitverhältnisse gibt der heilige Stuhl seine Zustimmung, daß die bloß weltlichen Rechtssachen der Geistlichen, wie Verträge über das Eigenthumsrecht, Schulden, Erbschaften, von dem

Artykuł XI.

Wolno będzie biskupom karać duchownych, którzy nie noszą przyzwoitego duchownego ubioru, odpowiedniego ich stanowisku i godności, lub w jakibądź sposób okażą się skarcenia godnymi, karami prawem kanonicznem ustanowionemi, lub innemi, które biskupi za stosowne poczytają, i trzymać ich pod dozorem, w klasztorach, seminaryach lub domach, na ten cel przeznaczonych. Nic też nie stoi im na przeszkodzie w dopuszczaniu kar kościelnych na wszystkich wiernych, którzyby przekraczali kościelne ustawy i rozporządzenia.

Artykuł XII.

O prawie patronatu rozstrzygnie sędzia kościelny; przyzwala wszelako Stolica Święta, iżby, gdy rzecz idzie o patronat świecki, sądy świeckie uznawały o następstwie w tymże, czyby spór wytoczony był między prawdziwymi i mniemanymi patronami, czy też między duchownymi, którzy od tychże patronów na prebendę byli przeznaczeni.

Artykuł XIII.

Ze względu na stosunki czasu przyznaje Stolica Święta, iżby ściśle cywilne sprawy duchownych, jako to układy w przedmiocie prawa własności, długi, spadki, od świeckich sędziów były rozpoznawane i rozstrzygane.

weltlichen Gerichte untersucht und entschieden werden.

Articulus XIV.

Eadem de causa Sancta Sedes haud impedit, quominus caussae ecclesiasticorum pro criminibus seu delictis, quae poenalibus Imperii legibus animadvertuntur, ad judicem laicum deferantur; cui tamen incumbet, Episcopum ea de re absque mora certiorem reddere. Praeterea in reo deprehendendo et detinendo ii adhibebuntur modi, quos reverentia status clericalis exigit. Quodsi in ecclesiasticum virum mortis vel carceris ultra quinquennium duraturi sententia feratur, Episcopo nunquam non acta judiciaria communicabuntur, et condemnatum audiendi facultas fiet, in quantum necessarium sit, ut de poena ecclesiastica eidem infligenda cognoscere possit. Hoc idem Antistite petente praestabitur, si minor poena decreta fuerit. Clerici carceris poenam semper in locis a saecularibus saeparatis luent. Quodsi autem ex delicto vel transgressione condemnati fuerint, in monasterio vel alia ecclesiastica domo recludentur.

Vierzehnter Artikel.

Aus eben diesem Grunde hindert der heilige Stuhl nicht, daß die Geistlichen wegen Verbrechen oder anderen Vergehungen, wider welche die Strafgesetze des Kaiserthums gerichtet sind, vor das weltliche Gericht gestellt werden; doch liegt es demselben ob, hiervon den Bischof ohne Verzug in Kenntniß zu setzen. Bei Verhaftung und Festhaltung des Schuldigen wird man jene Rücksichten beobachten, welche die dem geistlichen Stande gebührende Achtung erheischt. Wenn das wider einen Geistlichen gefällte Urtheil auf Tod oder auf Kerker von mehr als fünf Jahren lautet, so wird man jederzeit dem Bischofe die Gerichtsverhandlungen mittheilen und ihm möglich machen, den Schuldigen in soweit zu verhören, als es nothwendig ist, damit er über die zu verhängende Kirchenstrafe entscheiden könne. Dasselbe wird auf Verlangen des Bischofes auch dann geschehen, wenn auf eine geringere Strafe erkannt worden ist. Geistliche werden die Kerkerstrafe stets an Orten erleiden, wo sie von Weltlichen abgesondert sind. Im Falle einer Verurtheilung wegen Vergehen oder Uibertretungen werden sie in ein Kloster oder ein anderes geistliches Haus eingeschlossen werden.

In hujus articuli dispositione minime comprehenduntur caussae majores, de quibus Sacrum Concilium Tridentinum sess. XXIV c. 5. de reform. decrevit. Iis pertractandis Sanctissimus Pater et Majestas Sua Caesarea, si opus fuerit, pro-

In den Verfügungen dieses Artikels sind jene Rechtsfälle, über welche das Konzilium von Trient in der vierundzwanzigsten Sitzung (c. 5. de ref.) verordnet hat, keineswegs einbegriffen. Für Behandlung derselben werden der heilige Vater und

Artykuł XIV.

Z tego też powodu nie stawia Stolica Święta przeszkód, iżby duchowni dla popełnionych zbrodni lub innych przewinień, przeciw którym wymierzone są karne ustawy Cesarstwa, stawieni byli przed sąd świecki; który wszakże bez zwłoki uwiadomić ma o tém biskupa. Krom tego zachowane będą przy uwięzieniu i zatrzymaniu winowajcy te względy, jakich wymaga uszanowanie stanu duchownego. Wypadnieli na duchownego wyrok śmierci lub więzienia, wyżéj lat pięciu trwać mającego, natenczas doręczone będą biskupowi akta sądowe, by mógł przesłuchać skazanego, o ile tego okaże się potrzeba, dla uznania o dopuszczeniu nań jeszcze kary kościelnéj. Toż samo nastąpić ma na żądanie biskupa i wtenczas, gdyby wyrok mniejszą orzekł karę. Duchowni odbędą karę więzienia zawsze w miejscach oddzielonych od świeckich. W razie zapadłego wyroku za wykroczenia lub przestępstwa, zamknięci będą w klasztorze lub innym domu kościelnym.

Rozporządzenia tego artykułu nie obejmują wcale owych wypadków prawniczych, o których rozporządził Sobór Trydentyński w *sess. XXIV c. 5 de reform.* O postępowaniu w takich razach orzekną, jeźli tego okaże się potrzeba, Ojciec Święty i Jego Cesarska Mość Apostolska.

videbunt.

Articulus XV.

Ut honoretur domus Dei, qui est Rex Regum et Dominus Dominantium, sacrorum templorum immunitas servabitur, in quantum id publica securitas et ea, quae justitia exigit, fieri sinant.

Articulus XVI.

Augustissimus Imperator non patietur, ut Ecclesia catholica ejusque fides, liturgia, institutiones sive verbis, sive factis, sive scriptis contemnantur aut Ecclesiarum Antistites vel Ministri in exercendo munere suo pro custodienda praesertim fidei ac morum doctrina et disciplina Ecclesiae impediantur. Insuper efficax, si opus fuerit, auxilium praestabit, ut sententiae ab Episcopis in Clericos officiorum oblitos latae executioni demandentur. Desiderans praeterea, ut debitus juxta divina mandata sacris Ministris honor servetur, non sinet quidquam fieri, quod dedecus eisdem afferre, aut eos in contemptum adducere possit, immo vero mandabit, ut omnes Imperii Sui Magistratus et ipsis Archiepiscopis seu Episcopis et Clero quacunque occasione reverentiam atque honorem eorum dignitati debitum exhibeant.

Articulus XVII.

Seminaria episcopalia conservabuntur, et ubi dotatio eorum haud plene suf-

Seine kaiserliche Majestät, so es nöthig sein sollte, Vorsorge treffen.

Fünfzehnter Artikel.

Damit dem Hause Gottes, welcher der König der Könige und der Herrscher der Herrschenden ist, die schuldige Ehrerbietung bezeigt werde, soll die Immunität der Kirchen in soweit beobachtet werden, als die öffentliche Sicherheit und die Forderungen der Gerechtigkeit es verstatten.

Sechzehnter Artikel.

Seine Majestät der Kaiser wird nicht dulden, daß die katholische Kirche und ihr Glaube, ihr Gottesdienst, ihre Einrichtungen, sei es durch Wort oder That und Schrift, der Verachtung preisgegeben, oder den Vorstehern und Dienern der Kirchen in Uibung ihres Amtes, vorzüglich, wo es sich um Wahrung des Glaubens, des Sittengesetzes und der kirchlichen Ordnung handelt, Hindernisse gelegt werden. Zudem wird Er nöthigenfalls wirksame Hilfe leisten, damit die Urtheile, welche der Bischof wider pflichtvergessene Geistliche fällt, in Vollstreckung kommen. Da es überdieß Sein Wille ist, daß den Dienern des Heiligthums die ihnen nach göttlichem Gesetze gebührende Ehre bezeigt werde, so wird Er nicht zugeben, daß Etwas geschehe, was dieselben herabsetzen oder verächtlich machen könnte, vielmehr wird Er verordnen, daß alle Behörden des Reiches sowohl den Erzbischöfen oder Bischöfen selbst als auch der Geistlichkeit bei jeder Gelegenheit die ihrer Stellung gebührende Achtung und Ehrenbezeigung erweisen.

Siebenzehnter Artikel.

Die bischöflichen Seminare werden aufrecht erhalten, und wo ihr Einkommen

Artykuł XV.

Dla uczczenia domu Bożego, który jest królem królów i panem nad pany, zachowaną będzie immunalność kościołów, o ile to da się pogodzić z bezpieczeństwem publiczném i wymaganiami sprawiedliwości.

Artykuł XVI.

Jego Mość Cesarz nie ścierpi, iżby Kościół katolicki, jego wiara, służba Boża i instytucye czyto słowy, czy téż czynem lub pismem znieważane były, albo by przełożonym lub sługom Kościoła kładzione były przeszkody w pełnieniu ich urzędu, zwłaszcza gdzie idzie o zachowanie wiary, zasad moralności i karności kościelnéj. Udzieli téż, w razie potrzeby, skutecznéj pomocy, by wydane na kapłanów niepomnych swych obowiązków biskupie wyroki weszły w wykonanie. Pragnąc nadto, by winna wedle praw Bożych sługom Bożym cześć była oddaną, nie dopuści niczego, coby ich poniżyć lub zniewagę na nich ściągnąć mogło, przeciwnie rozporządzi, iżby wszystkie władze Cesarstwa oddawały przy każdéj sposobności nie tylko samym arcybiskupom lub biskupom, ale także i duchowieństwu uszanowanie i cześć godności ich winną.

Artykuł XVII.

Seminarya biskupie utrzymane nadal będą, a gdzie ich dotacya nie odpowiada dostatecznie celowi, założonemu w duchu świętego Soboru Trydentyńskiego, za-

ficiat fini, cui ad mentem sacri Concilii Tridentini inservire debent, ipsi augendae congruo modo providebitur. Praesules dioecesani eadem juxta sacrorum Canonum normam pleno et libero jure gubernabunt et administrabunt. Igitur praedictorum Seminariorum rectores et professores seu magistros nominabunt, et quotiescunque necessarium aut utile ab ipsis censebitur, removebunt. Adolescentes et pueros in iis efformandos recipient, prout Dioecesibus suis expedire in Domino judicaverint. Qui studiis in Seminariis hisce vacaverint, ad scholas alius cujuscunque instituti praevio idoneitatis examine admitti nec non servatis servandis pro qualibet extra Seminarium cathedra concurrere poterunt.

für den Zweck, welchem sie im Sinne des heiligen Konziliums von Trient dienen sollen, nicht vollkommen genügt, wird für dessen Vermehrung in angemessener Weise gesorgt werden. Die Bischöfe werden dieselben nach Richtschnur der heiligen Kirchengesetze mit vollem und freiem Rechte leiten und verwalten. Daher werden sie die Vorsteher und Professoren oder Lehrer gedachter Seminare ernennen und wann immer sie es für nothwendig oder nützlich halten, wieder entfernen, auch Jünglinge und Knaben zur Heranbildung in dieselben aufnehmen, so wie sie zum Frommen ihrer Kirchensprengel im Herrn es für dienlich erachten. Diejenigen, welche ihren Unterricht in diesen Seminaren empfangen haben, werden nach vorausgegangener Prüfung ihrer Befähigung in all' und jede andere Lehranstalt eintreten und mit Beobachtung der betreffenden Vorschriften um jede Lehrkanzel außer dem Seminare sich bewerben können.

Articulus XVIII.

Sancta Sedes, proprio utens jure, novas Dioeceses eriget ac novas earumdem peraget circumscriptiones, cum id spirituale fidelium bonum postulaverit. Verumtamen quando id contigerit, cum Gubernio Imperiali consilia conferet.

Achzehnter Artikel.

Der heilige Stuhl wird kraft des ihm zustehenden Rechtes Kirchensprengel neu errichten oder neue Grenzbeschreibungen derselben vornehmen, wenn das geistliche Wohl der Gläubigen es erfordert. Doch wird er in einem solchen Falle mit der kaiserlichen Regierung ins Einvernehmen treten.

Articulus XIX.

Majestas Sua Caesarea in seligendis Episcopis, quos vigore privilegii Apostolici a Serenissimis Antecessoribus Suis ad Ipsam devoluti a Sancta Sede canonice instituendos praesentat seu nominat, imposterum quopue Antistitum imprimis

Neunzehnter Artikel.

Seine Majestät wird bei Auswahl der Bischöfe, welche er kraft eines apostolischen von Seinen Allerdurchlauchtigsten Vorfahren überkommenen Vorrechtes dem heiligen Stuhle zur kanonischen Einsetzung vorschlägt oder benennt, auch in Zukunft

opatrzoną też będzie i pomnożoną w sposób odpowiedni. Biskupi kierować niemi będą i zarządzać prawem zupełném i wolném według świętych ustaw Kościoła. Mianować przeto będą rektorów i profesorów czyli nauczycieli rzeczonych seminaryj, i oddalą ich, skoro tylko tego potrzebę lub użyteczność uznają. Przyjmą młodzież i pacholęta w nich kształcić się mające, tak jak to w Panu korzystném dla swych dyecezyj osądzą. Ci, którzy w seminaryach tych nauki odbędą, wstąpić mogą do każdego jakiegobądź zakładu naukowego, po złożonym poprzednio examinie ich uzdolnienia i ubiegać się z zachowaniem względnych przepisów o każdą poza seminaryum katedrę.

Artykuł XVIII.

Stolica święta utworzy z własnego ramienia nowe dyecezye lub nowe tychże opisze granice, jeżli tego wymagać będzie duchowne wiernych dobro. W razie wszelako takim porozumie się z Rządem Cesarskim.

Artykuł XIX.

Jego Mość Cesarz zasięgać i nadal będzie przy wyborze biskupów, których na mocy Swéj Apostolskiéj, po Swych Najjaśniejszych Przodkach odziedziczonéj prerogatywy, Stolicy świętéj celem kanonicznego ustanowienia przedstawia lub mianuje, rady biskupów, zwłaszcza téjże saméj prowincyi.

comprovincialium consilio utetur.

Articulus XX.

Metropolitae ac Episcopi, antequam Ecclesiarum suarum gubernacula suscipiant, coram Caesarea Majestate fidelitatis juramentum emittent sequentibus verbis expressum: „Ego juro et promitto ad Sancta Dei Evangelia, sicut decet Episcopum, obedientiam et fidelitatem Caesareo-Regiae Apostolicae Majestati et Successoribus Suis: juro item et promitto, me nullam communicationem habiturum nullique consilio interfuturum, quod tranquillitati publicae noceat, nullamque suspectam unionem neque intra neque extra Imperii limites conservaturum, atque si publicum aliquod periculum imminere resciverim, me ad illud avertendum nihil omissurum“.

Articulus XXI.

In cunctis Imperii partibus Archiepiscopis, Episcopis et viris ecclesiasticis omnibus liberum erit, de his, quae mortis tempore relicturi sint, disponere juxta sacros Canones, quorum praescriptiones et a legitimis eorum haeredibus ab intestato successuris diligenter observandae erunt. Utroque tamen in casu excipientur Antistitum dioecesanorum ornamenta et vestes pontificales, quae omnia veluti mensae episcopali propria erunt habenda et ideo ad Successores Antistites transibunt. Hoc idem observabitur quoad libros, ubi usu receptum est.

des Rathes von Bischöfen, vorzüglich derselben Kirchenprovinz, Sich bedienen.

Zwanzigster Artikel.

Die Metropoliten und Bischöfe werden, bevor sie die Leitung ihrer Kirchen übernehmen, vor Seiner kaiserlichen Majestät den Eid der Treue in folgenden Worten ablegen: „Ich schwöre und gelobe auf Gottes heiliges Evangelium, wie es einem Bischofe geziemt, Eurer kaiserlich-königlichen Apostolischen Majestät und Allerhöchstihren Nachfolgern Gehorsam und Treue. Ingleichen schwöre und gelobe ich, an keinem Verkehre oder Anschlage, welcher die öffentliche Ruhe gefährdet, theilzunehmen und weder inner noch außer den Grenzen des Reiches irgend eine verdächtige Verbindung zu unterhalten; sollte ich aber in Erfahrung bringen, daß dem Staate irgend eine Gefahr drohe, zu Abwendung derselben nichts zu unterlassen.“

Einundzwanzigster Artikel.

In allen Theilen des Reiches wird es Erzbischöfen, Bischöfen und sämmtlichen Geistlichen frei stehen, über das, was sie zur Zeit ihres Todes hinterlassen, nach den heiligen Kirchengesetzen zu verfügen, deren Bestimmungen auch von den gesetzlichen Erben, welche den Nachlaß derselben ohne letztwillige Anordnung antreten, genau zu beobachten sind. In beiden Fällen werden bei Bischöfen, welche einen Kirchensprengel leiten, die bischöflichen Abzeichen und Kirchengewande ausgenommen sein; denn diese sind als zum bischöflichen Tafelgute gehörig anzusehen und gehen auf die Nachfolger im Bisthume über. Dasselbe wird von den Büchern dort, wo es in Uibung ist, beobachtet werden.

Artykuł XX.

Metropolici i biskupi złożą przed objęciem zarządu swych kościołów przed Jego Cesarską Mością przysięgę wierności następującéj osnowy: „Przysięgam i i przyrzekam na świętą Boga Ewangelią, jakto biskupom przystoi, posłuszeństwo i wierność Waszéj Cesarsko-Królewskiéj Apostolskiéj Mości i Jego Następcom; przysięgam również i przyrzekam nie brać udziału w żadnéj czynności i żadnym zamachu, któreby publicznéj zagrażały spokojności, ani też pozostawać w jakimbądź podejrzanym związku czyto wewnątrz czy poza granicami Cesarstwa; gdybym zaś dowiedział się o jakiém grożącém niebezpieczeństwie publiczném, nie omieszkać niczego, by takowe oddalić."

Artykuł XXI.

We wszystkich Cesarstwa dzielnicach wolno będzie arcybiskupom, biskupom i wszystkim duchownym rozporządzać tém, co w czasie zgonu zostawiają, wedle świętych ustaw Kościoła, których przepisy od prawowitych także spadkobierców po zmarłym bez testamentu duchownym starannie zachowane być winny. W obu wszelako razach wyjmują się biskupie odznaki i szaty pasterskie; jakoż te uważane być mają za własność stołu biskupiego i przechodzą na ich następców w pasterstwie. Toż samo zachowane być ma co do książek, gdzie taki jest obyczaj.

Articulus XXII.

In omnibus Metropolitanis seu Archiepiscopalibus suffraganeisque Ecclesiis Sanctitas Sua primam dignitatem conferet, nisi patronatus laicalis privati sit, quo casu secunda substituetur. Ad caeteras dignitates et praebendas canonicales Majestas Sua nominare perget, exceptis permanentibus iis, quae liberae collationis episcopalis sunt, vel juri patronatus legitime adquisito subjacent. In praedictarum Ecclesiarum Canonicos non assumentur nisi sacerdotes, qui et dotes habeant a Canonibus generaliter praescriptas et in cura animarum aut in negotiis ecclesiasticis seu in disciplinis sacris tradendis cum laude versati fuerint. Sublata insuper erit natalium nobilium sive nobilitatis titulorum necessitas, salvis tamen conditionibus, quas in fundatione adjectas esse constet. Laudabilis vero consuetudo, Canonicatus publico indicto concursu conferendi, ubi viget, diligenter conservabitur.

Zweiundzwanzigster Artikel.

An sämmtlichen Metropolitan- oder erzbischöflichen und Suffragan-Kirchen vergibt Seine Heiligkeit die erste Würde, außer wenn dieselbe einem weltlichen Privat-Patronate unterliegt, in welchem Falle die zweite an deren Stelle treten wird. Für die übrigen Dignitäten und Domherrnpfründen wird Seine Majestät zu ernennen fortfahren, während diejenigen ausgenommen bleiben, welche zur freien bischöflichen Verleihung gehören oder einem rechtmäßigen Patronatsrechte unterstehen. Zu Domherren können nur Priester bestellt werden, welche sowohl die von den Kirchengesetzen allgemein vorgeschriebenen Eigenschaften besitzen, als auch in der Seelsorge, bei kirchlichen Geschäften oder im kirchlichen Lehramte sich mit Auszeichnung verwendet haben. Zudem ist die Nothwendigkeit adeliger Geburt oder adeliger Titel aufgehoben, jedoch unbeschadet jener Bedingungen, welche als in der Stiftung beigesetzt erwiesen sind. Die löbliche Gewohnheit aber, die Domherrenstellen in Folge öffentlicher Bewerbung zu vergeben, wird, wo sie besteht, sorgsam in Kraft erhalten werden.

Articulus XXIII.

In Ecclesiis Metropolitanis et Episcopalibus, ubi desint, tum Canonicus Poenitentiarius tum Theologalis, in Collegiatis vero Theologalis Canonicus juxta modum a sacro Tridentino Concilio praescriptum (sess. V. c. 1. et sess. XXIV. c. 8. de reform.), ut primum fieri potuerit, constituentur, Episcopis praefatas praebendas secundum ejusdem Concilii sanctiones et Pontificia respective de-

Dreiundzwanzigster Artikel.

An den Metropolitan- und bischöflichen Kirchen werden, wo sie fehlen, der Kanonikus Pönitenziarius und der Theologalis, an den Kollegiatkirchen aber der Kanonikus Theologalis in der durch das heilige Konzilium von Trient in der fünften Sitzung (c. 1. de reform.) und in der vierundzwanzigsten Sitzung (c. 8. de reform.) vorgezeichneten Weise, sobald es möglich sein wird, eingeführt, und diese

Artykuł XXII.

We wszystkich kościołach metropolitańskich czyli arcybiskupich i suffragańskich nadaje godność piérwszą Jego Świątobliwość, jeźli takowa nie podlega prywatnemu patronatowi świeckiemu, w którymto razie druga wchodzi w jéj miejsce. Na inne godności i prebendy kanonikalne mianować będzie i nadal Cesarz Jego Mość, z wyjątkiem tych, które do wolnego nadania biskupów należą, albo prawowitemu patronatu podlegają prawu. Na kanoników rzeczonych kościołów mianowani tylko będą kapłani, którzy nie tylko przepisane w ogólności ustawami Kościoła posiadają przymioty, ale nadto sprawowali wzorowo opiekę duchowną, rzeczy kościelne lub święty nauczycielstwa urząd. Zniesioną nadto będzie potrzeba urodzenia szlacheckiego lub tytułów szlacheckich, nieuwłaczając wszakże warunkom wyraźnie przy fundacyi dodanym. Chwalebny atoli obyczaj nadawania kanonikatów w skutek rozpisanego publicznego konkursu, tam gdzie istnieje, i nadal w mocy ma być utrzymany.

Artykuł XXIII.

W kościołach metropolitańskich i biskupich ustanowieni być mają, gdzie takowych nie ma, kanonik penitencyaryusz i teologalis, w kolegiatach zaś kanonik teologalis, a to jak najspiieszniéj, wedle ustaw przyjętych na świętym Soborze Trydentyńskim, (sess. V. c. 1 et sess. XXIV c. 8 de reform.) które to prebendy rozdadzą biskupi zgodnie z uchwałami tegoż soboru a względnie rozporządzeniami papiezkiemi.

creta conferentibus.

Pfründen von den Bischöfen nach den Beschlüssen desselben Konziliums und beziehungsweise den päpstlichen Anordnungen vergeben werden.

Articulus XXIV.

Parochiis omnibus providebitur publico indicto concursu et servatis Concilii Tridentini praescriptionibus. Pro parochiis ecclesiastici patronatus praesentabunt patroni unum ex tribus, quos Episcopus enuntiata superius forma proposuerit.

Vierundzwanzigster Artikel.

Alle Pfarren sind in Folge einer öffentlich ausgeschriebenen Bewerbung und mit Beobachtung der Vorschriften des Konziliums von Trient zu vergeben. Bei Pfarreien, welche dem geistlichen Patronatsrechte unterliegen, werden die Patrone Einen aus dreien präsentiren, welche der Bischof in der oben bezeichneten Weise vorschlägt.

Articulus XXV.

Sanctitas Sua, ut singularis benevolentiae testimonium Apostolicae Francisci Josephi Imperatoris et Regis Majestati praebeat, Eidem atque catholicis Ejus in Imperio Successoribus indultum concedit, nominandi ad omnes Canonicatus et Parochias, quae juri patronatus ex fundo Religionis seu studiorum derivanti subsunt, ita tamen, ut seligat unum ex tribus, quos publico concursu habito Episcopus ceteris digniores judicaverit.

Fünfundzwanzigster Artikel.

Um Seiner des Kaisers und Königs Franz Joseph Apostolischen Majestät einen Beweis besonderen Wohlwollens zu geben, verleihen Seine Heiligkeit Demselben und Seinen katholischen Nachfolgern im Kaiserthume die Ermächtigung, für alle Kanonikate und Pfarreien zu präsentiren, welche einem auf dem Religions- oder Studienfonde beruhenden Patronatsrechte unterstehen, jedoch so, daß Einer aus den dreien gewählt werde, welche der Bischof nach vorausgegangener öffentlicher Bewerbung für würdiger als die übrigen erachtet.

Articulus XXVI.

Parochiis, quae congruam pro temporum et locorum ratione sufficientem non habeant, dos, quam primum fieri poterit, augebitur et parochis catholicis ritus orientalis eodem ac latini modo consuletur. Ceterum praedicta non respiciunt Ecclesias parochiales juris patronatus sive ecclesiastici sive laicalis, canonice adquisiti, quarum onus respectivis patronis incumbet. Quodsi patroni obligationibus eis a lege ecclesiastica

Sechsundzwanzigster Artikel.

Die Ausstattung der Pfarren, welche keine nach den Verhältnissen der Zeit und des Ortes genügende Kongrua haben, wird, sobald es möglich ist, vermehrt, und für die katholischen Pfarrer des orientalischen Ritus in derselben Weise, wie für die des lateinischen gesorgt werden. Doch erstreckt sich dieß keineswegs auf die Pfarren, welche unter einem rechtmäßig erworbenen geistlichen oder weltlichen Patronate stehen; denn bei diesen ist die Last von den

Artykuł XXIV.

Probostwa wszystkie rozdawane będą w skutek rozpisanego publicznie konkursu i z zachowaniem przepisów Soboru Trydentyńskiego. W probostwach, podlegających duchownemu prawu patronatu, przedstawią patronowie jednego z trzech, których biskup w orzeczony wyżéj sposób zaproponował.

Artykuł XXV.

Dla złożenia Jego Apostolskiéj Mości Cesarzowi i Królowi Franciszkowi Józefowi dowodu szczególnéj życzliwości, nadaje Jego Świątobliwość Jemu i Jego katolickim Następcom w Cesarstwie moc nominowania na wszystkie kanonie i probostwa, podpadające prawu patronatu, polegającemu na funduszu religijnym albo naukowym, tak wszakże, iżby jeden z trzech był wybrany, których poprzednio biskup na podstawie publicznego konkursu od innych uznał godniejszymi.

Artykuł XXVI.

Dotacya probostw, nieposiadających ze względów na czas i miejsce dostatecznéj kongruy, pomnożoną będzie jak najrychléj, a o proboszczów katolickich obrządku wschodniego będzie to samo co o łacińskich staranie. Zresztą nie dotyczy się to kościołów parochialnych, zostających pod prawnie nabytym duchownym lub świeckim patronatem, bo w tych ponoszą ciężary względni ich patronowie. Jeźli patronowie nie wypełniają dokładnie nałożonych sobie prawem kościelném obowiązków, a w szczególności jeźli proboszcz dotacyą z funduszu religijnego pobiéra, ma się temu zapobiedz, wziąwszy wzgląd na wszystko, co według stanu rzeczy zauważaném być winno.

impositis haud plene satisfaciant, et praesertim, quando parocho dos ex fundo Religionis constituta sit, attentis pro rerum statu attendendis providendum erit.

betreffenden Patronen zu tragen. Wenn die Patrone den durch das Kirchengesetz ihnen auferlegten Verbindlichkeiten nicht vollkommen genügen und insbesondere, wenn der Pfarrer seinen Gehalt aus dem Religionsfonde bezieht, so wird mit Rücksicht auf Alles, was nach der Sachlage zu berücksichtigen ist, Vorsorge getroffen werden.

Articulus XXVII.

Cum jus in bona ecclesiastica ex canonica institutione derivet, omnes, qui ad beneficia quaecunque vel majora vel minora nominati seu praesentati fuerint, bonorum temporalium eisdem annexorum administrationem nonnisi virtute canonicae institutionis assumere poterunt. Praeterea in possessione Ecclesiarum cathedralium, bonorumque annexorum, quae in canonicis sanctionibus et praesertim in Pontificali et Ceremoniali Romano praescripta sunt, adcurate observabuntur, quocunque usu sive consuetudine in contrarium sublata.

Siebenundzwanzigster Artikel.

Da das Recht auf den Genuß der Kirchengüter aus der kirchlichen Einsetzung entspringt, so werden Alle, welche für eine wie immer beschaffene größere oder kleinere Pfründe benannt oder präsentirt worden sind, die Verwaltung der zeitlichen, zu selber gehörigen Güter nicht anders als in Kraft der kirchlichen Einsetzung übernehmen können. Überdieß werden bei Besitzergreifung der Domkirchen und der damit verbundenen Güter alle Vorschriften der kirchlichen Satzungen und insbesondere die des römischen Pontifikales und Zeremoniales genau beobachten und alle gegentheiligen Bräuche und Gewohnheiten beseitigt werden.

Articulus XXVIII.

Regulares, qui secundum Ordinis sui constitutiones subjecti sunt Superioribus Generalibus penes Apostolicam Sedem residentibus, ab iisdem regentur ad praefatarum constitutionum normam, salva tamen Episcoporum auctoritate juxta canonum et Tridentini praecipue Concilii sanctiones. Igitur praedicti Superiores Generales cum subditis cunctis in rebus ad ministerium ipsis incumbens spectantibus libere communicabunt, libere quoque visitationem in eosdem

Achtundzwanzigster Artikel.

Jene Ordenspersonen, welche laut der Satzungen ihres Ordens Generalobern, die bei dem heiligen Stuhle ihren Wohnsitz haben, unterstehen, werden von denselben in Gemäßheit der gedachten Satzungen geleitet werden, jedoch ohne Beeinträchtigung der Rechte, welche nach Bestimmung der Kirchengesetze und insbesondere des Konziliums von Trient den Bischöfen zukommen. Daher werden vorbenannte Generaloberen mit ihren Untergebenen in allem zu ihrem Amte gehörigen

Artykuł XXVII.

Gdy prawo do dóbr kościelnych z kanonicznego ustanowienia bierze swój początek, wszyscy więc mianowani lub prezentowani na prebendy tak większe jak mniejsze, nie mogą inaczéj, jak tylko na mocy kościelnego ustanowienia objąć zarządu połączonych z niemi dóbr doczesnych. Okrom tego zachowane być winny przy zajęciu w posiadanie kościołów katedralnych i dóbr z niemi połączonych, wszystkie przepisy ustaw kościelnych, a w szczególności rzymskiego pontyfikatu i ceremoniału, a zniesione wszystkie przeciwne używane zwyczaje.

Artykuł XXVIII.

Zakonnicy, poddani mocą ustaw swego zakonu generalnym naczelnikom, przebywającym u Stolicy Świętéj, podlegają ich zarządowi wedle pomienionych ustaw, nie uwłaczając wszakże powadze biskupiéj, opartéj na prawach kanonicznych, a w szczególności uchwałach Soboru Trydentyńskiego. Rzeczeni więc zwierzchnicy generalni komunikować będą wolno z swymi poddanymi we wszystkich, do ich urzędu należących sprawach i wolno odbywać u nich wizytacye. Daléj zachowywać będą zakonnicy bez przeszkody reguły swego zakonu, instytutu lub kongregacyi i wedle przepisów Stolicy Świętéj, przypuszczać kandydatów do nowicyatu i do złożenia ślubów zakonnych. Wszystko to ma być również zachowaném względem zakonów panieńskich, o ile do nich da się zastósować.

exercebunt. Porro regulares absque impedimento respectivi Ordinis, Instituti seu Congregationis regulas observabunt, et juxta Sanctae Sedis praescriptiones candidatos ad novitiatum et ad professionem religiosam admittent. Haec omnia pariter observabuntur quoad moniales in iis, quae ipsas respiciunt.

Dingen frei verkehren und die Visitazion derselben frei vornehmen. Ferner werden alle Ordenspersonen ohne Hinderniß die Regel des Ordens, des Institutes, der Kongregazion, welcher sie angehören, beobachten und in Gemäßheit der Vorschriften des heiligen Stuhles die darum Ansuchenden in's Noviziat und zur Gelübdeablegung zulassen. Dieß Alles hat auch von den weiblichen Orden in soweit zu gelten, als es auf dieselben Anwendung leidet.

Archiepiscopis et Episcopis liberum erit, in propriis Dioecesibus Ordines seu Congregationes religiosas utriusque sexus juxta sacros canones constituere; communicabunt tamen ea de re cum Gubernio Imperiali consilia.

Den Erzbischöfen und Bischöfen wird es frei stehen, in ihre Kirchensprengel geistliche Orden und Kongregazionen beiderlei Geschlechtes nach den heiligen Kirchengesetzen einzuführen. Doch werden sie sich hierüber mit der kaiserlichen Regierung ins Einvernehmen setzen.

Articulus XXIX.

Ecclesia jure suo pollebit, novas justo quovis titulo libere acquirendi possessiones ejusque proprietas in omnibus, quae nunc possidet, vel imposterum acquiret, inviolabilis solemniter erit. Proinde quoad antiquas novasque ecclesiasticas fundationes nulla vel suppressio vel unio fieri poterit, absque interventu auctoritatis Apostolicae Sedis salvis facultatibus a Sacro Concilio Tridentino Episcopis tributis.

Neunundzwanzigster Artikel.

Die Kirche wird berechtigt sein, neue Besitzungen auf jede gesetzliche Weise frei zu erwerben und ihr Eigenthum wird hinsichtlich alles dessen, was sie gegenwärtig besitzt oder in Zukunft erwirbt, unverletzlich verbleiben. Daher werden weder ältere noch neuere kirchliche Stiftungen ohne Ermächtigung von Seite des heiligen Stuhles aufgehoben oder vereiniget werden, jedoch unbeschadet der Vollmachten, welche das heilige Konzilium von Trient den Bischöfen verliehen hat.

Articulus XXX.

Bonorum ecclesiasticorum administratio apud eos erit, ad quos secundum Canones spectat. Attentis autem subsidiis, quae Augustissimus Imperator ad Ecclesiarum necessitatibus providendum ex publico aerario benigne praestat et prae-

Dreißigster Artikel.

Die Verwaltung der Kirchengüter wird von denjenigen geführt werden, welchen sie nach den Kirchengesetzen obliegt. Allein in Anbetracht der Unterstützung, welche Seine Majestät zu Bestreitung der kirchlichen Bedürfnisse aus dem öffentlichen

Wolno też będzie arcybiskupom i biskupom zaprowadzać we własnych dyecezyach zakony lub kongregacye religijne płci obojéj wedle świętych ustaw Kościoła: w czém wszakże porozumieć się mają z Rządem Cesarskim.

Artykuł XXIX.

Kościół użyje prawa swego, nabywając wolno w sposób prawny nowe posiadłości, a własność jego pozostaje we wszystkiém, co teraz posiada i na przyszłość nabędzie, uroczyście nienaruszalną. Zaczém ani nowsze ani starsze fundacye kościelne nie mogą być zniesione ani połączone bez pośrednictwa powagi Stolicy Apostolskiéj, z zastrzeżeniem nadanych Biskupom od Świętego Soboru Trydentyńskiego umocowań.

Artykuł XXX.

Zarząd dóbr kościelnych prowadzić będą ci, do których wedle ustaw kościelnych należy. Z uwagi jednak na zapomogi, jakich Jego Mość Cesarz na potrzeby kościelne dostarczył lub dostarczy, dobra takie ani sprzedane ani znacznemi długami obciążone być nie mogą, jeśli tak Stolica Święta jako i Cesarz Jego Mość lub ci, którzy od Nich ku temu upoważnieni zostaną, przyzwolenia na to nie dadzą.

stabit, eadem bona vendi vel notabili gravari onere non poterunt, nisi tum Sancta Sedes, tum Majestas Sua Caesarea aut ii, quibus hoc munus demandandum duxerint, consensum tribuerint.

Articulus XXXI.

Bona, quae fundos, uti appellant, Religionis et studiorum constituunt, ex eorum origine ad Ecclesiae proprietatem spectant, et nomine Ecclesiae administrabuntur, Episcopis inspectionem ipsis debitam exercentibus juxta formam, de qua Sancta Sedes cum Majestate Sua Caesarea conveniet. Reditus fundi Religionis, donec collatis inter Apostolicam Sedem et Gubernium Imperiale consiliis, fundus ipse dividatur in stabiles et ecclesiasticas dotationes, erunt erogandi in divinum cultum, in Ecclesiarum aedificia et in Seminaria et in ea omnia, quae ecclesiasticum respiciunt ministerium. Ad supplenda, quae desunt, Majestas Sua eodem, quo hucusque, modo imposterum quoque gratiose succuret; immo si temporum ratio permittat, et ampliora subministraturus est subsidia. Pari modo reditus fundi studiorum unice impendentur in catholicam institutionem et juxta piam fundatorum mentem.

Articulus XXXII.

Fructus beneficiorum vacantium, in quantum hucusque consuetum fuit, inferentur fundo Religionis, eique Majestas Sua Caesarea proprio motu as-

Schatze huldreich leistet und leisten wird, sollen diese Güter weder verkauft noch mit einer beträchtlichen Last beschwert werden, ohne daß sowohl der heilige Stuhl als auch Seine Majestät der Kaiser oder Jene, welche dieselben hiemit zu beauftragen finden, dazu ihre Einwilligung gegeben haben.

Einunddreißigster Artikel.

Die Güter, aus welchen der Religions- und Studienfond besteht, sind kraft ihres Ursprunges Eigenthum der Kirche und werden im Namen der Kirche verwaltet werden, während die Bischöfe die ihnen gebührende Aufsicht nach den Bestimmungen üben, über welche der heilige Stuhl mit Seiner kaiserlichen Majestät übereinkommen wird. Die Einkünfte des Religionsfondes werden, bis dieser Fond durch ein Einvernehmen zwischen dem apostolischen Stuhle und der kaiserlichen Regierung in bleibende und kirchliche Ausstattungen getheilt wird, für Gottesdienst, Kirchenbaulichkeiten, Seminare und Alles, was die kirchliche Amtsführung betrifft, verausgabt werden. Zu Ergänzung des Fehlenden wird Seine Majestät in derselben Weise wie bisher auch künftighin gnädig Hilfe leisten; ja, woferne die Zeitverhältnisse es gestatten, sogar größere Unterstützungen gewähren. Ingleichen wird das Einkommen des Studienfondes einzig allein auf den katholischen Unterricht und nach dem frommen Willen der Stifter verwendet werden.

Zweiunddreißigster Artikel.

Das Erträgniß der erledigten Pfründen wird, in soweit es bisher üblich war, dem Religionsfonde zufallen, und Seine Majestät überweiset demselben aus eigener

Artykuł XXXI.

Dobra tak zwane funduszu religijnego i naukowego są własnością Kościoła na mocy ich pochodzenia i administrowane będą imieniem Kościoła, Biskupi wykonywać będą przynależny im nadzór wedle postanowień, na jakie Stolica Święta zgodzi się z Jego Mością Cesarzem. Dochody funduszu religijnego, dopóki za spólną między Stolicą Apostolską i Rządem Cesarskim naradą, fundusz sam nie będzie rozdzielony na stałe i kościelne dotacye, wydawane będą na służbę Bożą, na budowle kościołów i seminarya, i na wszystko, co się dotyczy kościelnego urzędowania. Dla dopełnienia braku pospieszy łaskawie Jego Mość Cesarz i nadal, jak dotąd z pomocą; a nawet hojniejszéj udzieli zapomogi, gdy na to stósunki czasu pozwolą. Toż i przychody funduszu naukowego obracane wyłącznie będą na nauki katolickie i zgodnie z pobożną wolą fundatorów.

Artykuł XXXII.

Dochód z prebend opróżnionych, o ile to dotąd bywało w zwyczaju, przypada funduszowi religijnemu, któremu téż Jego Mość Cesarz przekazuje z własnego natchnienia także dochody opróżnionych biskupstw i opactw świeckich w Węgrzech i przynależnych im przedtém krajach, w których spokojném posia-

signat quoque Episcopatum et Abbatiarium saecularium per Hungariam et ditiones quondam annexas vacantium reditus, quos Ejusdem in Hungariae regno Praedecessores per longam saeculorum seriem tranquille possederunt. In illis Imperii provinciis, ubi fundus Religionis haud extat, pro quavis Dioecesi instituentur commissiones mixtae, quae juxta formam et regulam, de quibus Sanctitas Sua cum Caesarea Majestate conveniet, tam mensae episcopalis quam beneficiorum omnium bona vacationis tempore administrabunt.

Articulus XXXIII.

Cum durante praeteritarum vicissitudinum tempore plerisque in locis Austriacae ditionis ecclesiasticae decimae civili lege de medio sublatae fuerint, et attentis peculiaribus circumstantiis fieri non possit, ut earundem praestatio in toto imperio restituatur, instante Majestate Sua et intuitu tranquillitatis publicae, quae Religionis vel maxime interest, Sanctitas Sua permittit ac statuit, ut salvo jure exigendi decimas, ubi de facto existit, aliis in locis earundem decimarum loco seu compensationis titulo ab imperiali Gubernio assignentur dotes seu in bonis fundisque stabilibus, seu super Imperii debito fundatae iisque omnibus et singulis tribuantur, qui jure exigendi decimas potiebantur; itemque Majestas Sua declarat, dotes ipsas habendas omnino esse, prout assignatae fuerint, titulo oneroso et eodem ac decimae, quibus succedunt, jure percipiendas tenendasque esse.

Bewegung das Einkommen der erledigten Bisthümer und weltgeistlichen Abteien in Ungarn und den vormals dazu gehörigen Ländern, in dessen ruhigem Besitze Allerhöchstihre Vorgänger im Königreiche Ungarn sich während einer langen Reihe von Jahrhunderten befunden haben. In jenen Theilen des Kaiserthums, wo kein Religionsfond besteht, wird für jeden Kirchensprengel eine gemischte Kommission bestellt werden und die Güter des Bisthums, sowie aller Pfründen zur Zeit der Erledigung nach Bestimmungen verwalten, über welche der heilige Vater und Seine Majestät Sich einzuverstehen gedenken.

Dreiunddreißigster Artikel.

Da zur Zeit der vorübergegangenen Erschütterungen an sehr vielen Orten des österreichischen Gebietes der kirchliche Zehent durch ein Staatsgesetz aufgehoben wurde, und es in Anbetracht der besonderen Verhältnisse nicht möglich ist, die Leistung desselben im ganzen Kaiserthume wieder herzustellen, so gestattet und bestimmt Seine Heiligkeit auf Verlangen Seiner Majestät und in Ansehung der öffentlichen Ruhe, welche für die Religion von höchster Wichtigkeit ist, daß unbeschadet des Rechtes, den Zehent dort einzufordern, wo er noch wirklich besteht, an den übrigen Orten statt des gedachten Zehents und als Entschädigung für denselben von der kaiserlichen Regierung Bezüge aus liegenden Gütern oder versichert auf die Staatsschuld angewiesen, und Allen und Jedem ausgefolgt werden, welche das Recht, den Zehent einzufordern, besaßen. Zugleich erklärt Seine Majestät, daß diese Bezüge, ganz so wie sie angewiesen sind, kraft eines

daniu przez długi przeciąg wieków byli Najjaśniejsi Jego w Królestwie Węgierskiém Poprzednicy. W owych Cesarstwa dzielnicach, gdzie nie istnieje fundusz religijny, ustanowione będą dla każdéj dyecezyi komisye mieszane, które wedle przepisów i zasad, na jakie Stolica Święta zgodzi się z Jego Mością Cesarzem, administrować będą tak dobra biskupie jak i wszystkie prebendy w czasie ich opróżnienia.

Artykuł XXXIII.

Gdy podczas przeszłych zaburzeń zniesioną została w bardzo wielu miejscach terytoryum Austryackiego dziesięcina kościelna ustawą publiczną, a przywrócenie jéj w całém Cesarstwie niepodobném jest ze względu na szczególne okoliczności, pozwala więc i ustanawia Jego Świątobliwość na żądanie Jego Mości Cesarza i dla spokojności publicznéj, na któréj religii najwięcéj zależy, iżby, nienaruszając prawa pobierania dziesięcin, gdzie rzeczywiście istnieje, w innych miejscach miasto tychże dziesięcin przekazane były od Rządu Cesarskiego tytułem wynagrodzenia za nią datki z dóbr nieruchomych albo zapewnione na długu Państwa i wypłacane wszystkim i każdemu z osobna, którzy posiadali prawo poboru dziesięcin: zarazem oświadcza Jego Mość Cesarz, iż datki te zupełnie tak, jak przekazanemi były, tytułem wynagrodzenia, i z temże samém prawem, jak dziesięciny, na których miejsce wstępują, mają być pobierane i posiadane.

entgeltlichen Titels und mit demselben Rechte, wie die Zehente, an deren Stelle sie treten, empfangen und besessen werden sollen.

Articulus XXXIV.

Cetera ad personas et res ecclesiasticas pertinentia, quorum nulla in his articulis mentio facta est, dirigentur omnia et administrabuntur juxta Ecclesiae doctrinam et ejus vigentem disciplinam a Sancta Sede adprobatam.

Vierunddreißigster Artikel.

Das übrige die kirchlichen Personen und Sachen Betreffende, wovon in diesen Artikeln keine Meldung gemacht ist, wird sämmtlich nach der Lehre der Kirche und ihrer in Kraft stehenden, von dem heiligen Stuhle gut geheißenen Disziplin geleitet und verwaltet werden.

Articulus XXXV.

Per solemnem hanc Conventionem leges, ordinationes et decreta quovis modo et forma in Imperio Austriaco et singulis, quibus constituitur ditionibus, hactenus lata, in quantum illi adversantur, abrogata habebuntur, ipsaque Conventio ut lex Status deinceps eisdem in ditionibus perpetuo vigebit. Atque idcirco utraque contrahentium pars spondet, se successoresque suos omnia et singula, de quibus conventum est, sancte servaturos. Si qua vero in posterum supervenerit difficultas, Sanctitas Sua et Majestas Caesarea invicem conferent ad rem amice componendam.

Fünfunddreißigster Artikel.

Alle im Kaiserthume Oesterreich und den einzelnen Ländern, aus welchen dasselbe besteht, bis gegenwärtig in was immer für einer Weise und Gestalt erlassenen Gesetze, Anordnungen und Verfügungen sind, in soweit sie diesem feierlichen Vertrage widerstreiten, für durch denselben aufgehoben anzusehen, und der Vertrag selbst wird in denselben Ländern von nun an immerdar die Geltung eines Staatsgesetzes haben. Deßhalb verheißen beide vertragschließenden Theile, daß Sie und Ihre Nachfolger Alles und Jedes, worüber man sich vereinbart hat, gewissenhaft beobachten werden. Woferne sich aber in Zukunft eine Schwierigkeit ergeben sollte, werden Seine Heiligkeit und Seine kaiserliche Majestät Sich zu freundschaftlicher Beilegung der Sache ins Einvernehmen setzen.

Articulus XXXVI.

Ratificationum hujus Conventionis traditio fiet intra duorum mensium spatium a die hisce articulis apposita aut citius, si fieri potest.

Sechsunddreißigster Artikel.

Die Auswechslung der Ratifikazionen dieses Vertrages wird binnen zwei Monaten, von dem diesen Artikeln beigesetzten Tage an gerechnet, oder wenn es möglich ist, auch früher stattfinden.

Artykuł XXXIV.

Inne sprawy, dotyczące osób i rzeczy kościelnych, o których żadnéj w niniejszych artykulach nie uczyniono wzmianki, będą prowadzone we wszystkiém i administrowane według nauki Kościoła i zatwierdzonéj od Stolicy Świętéj karności.

Artykuł XXXV.

Wszystkie w Cesarstwie Austryackiém i pojedynczych, z których się składa, dzielnicach, wydane dotąd ustawy, Rozporządzenia i Dekreta uważane być mają za zniesione tymże uroczystym traktatem, o ile mu się sprzeciwiają, a zaś sam traktat ma mieć odtąd moc prawa Państwa wieczyście w tychże dzielnicach. Przyrzekają zatém obie Strony traktat zawiérające, iż tak One, jako téż Ich Następcy zachowają sumiennie wszystko w ogólności i każdą rzecz w szczególności, na które się zgodzono. Gdyby jednak późniéj zajść miała jaka trudność, naradzą się Jego Świątobliwość i Jego Mość Cesarz nawzajem nad przyjacielskiém rzeczy załatwieniem.

Artykuł XXXVI.

Zamiana ratyfikacyj tegoż traktatu nastąpi w przeciągu dwóch miesięcy od dnia przy artykułach tych położonego, lub prędzéj, jeśli być może.

In quorum fidem praedicti Plenipotentiarii huic Conventioni subscripserunt, illamque suo quisque sigillo obsignaverunt.

Datum Viennae die decima octava Augusti anno reparatae Salutis millesimo octingentesimo quinquagesimo quinto.

Mich. Card. **Viale-Prelà** m. p. (L. S.)

Joseph. Othmar. **de Rauscher** m. p. Archiepiscopus Viennensis. (L. S.)

Zu dessen Beglaubigung haben die vorgenannten Bevollmächtigten dieser Uibereinkunft unterzeichnet und beide ihr Siegel beigedrückt.

Gegeben zu Wien am achtzehnten August im Jahre des Heiles tausend achthundert fünfundfünfzig.

Mich. Kard. **Viale-Prelà** m. p. (L. S.)

Jos. Othm. **von Rauscher** m. p. Erzbischof von Wien. (L. S.)

Nos visis et perpensis Conventionis hujus articulis illos omnes et singulos ratos hisce confirmatosque habere profitemur ac declaramus, verbo Caesareo-Regio pro Nobis atque Successoribus Nostris adpromittentes, Nos omnia, quae in illis continentur, fideliter executioni mandaturos neque ulla ratione permissuros esse, ut illis contraveniantur. In quorum fidem majusque robur praesentes ratihabitionis Nostrae tabulas manu Nostra signavimus sigilloque Nostro Caesareo-Regio appenso firmari jussimus. Dabantur in Ischl die vigesima tertia mensis Septembris anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo quinto Regnorum Nostrorum septimo.

Franciscus Josephus.

Comes a Buol-Schauenstein.

Ad mandatum Sacr. Caes. ac Reg. Apostolicae Majestatis proprium:

Otto Liber Baro a Meysenburg m. p.

W dowód czego wymienieni pełnomocnicy traktat ten podpisali i takowy każdy swoją pieczęcią zaopatrzyli.

Dano w Wiédniu dnia ośmnastego Sierpnia roku Zbawienia tysiąc ośmset pięćdziesiątego piątego.

Mich. Kard.
Viale-Prelà m. p.
(L. S.)

Józef Othmar
Rauscher m. p.
Arcybiskup Wiedeński.
(L. S.)

Przejrzawszy i rozważywszy wszystkie artykuły tegoż traktatu i każdy z osobna, oświadczamy i przyrzekamy Naszém i Następców Naszych Słowem Cesarsko-Królewskiém, iż wszystkiego, co w sobie zawierają, wiernie dopełnić rozkażemy i nigdy nie dopuścimy, by co przeciw nim być mogło podjętém. W dowód i większą moc czego podpisaliśmy własną ręką niniejszéj ratyfikacyi Naszéj dokument i kazali obwarować przyłożeniem Naszéj Cesarsko-Królewskiéj pieczęci. Dano w Ischl dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Września roku Pańskiego tysiąc ośmset pięćdziesiątego piątego a siódmego Naszego Panowania.

Franciszek Józef.

Hrabia **Buol - Schauenstein.**

Z własnego Jego Ces. Król. Apostolskiéj Mości rozkazu:
Otto Baron Meysenburg m. p.